

EURE
Interreg Europe

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

Wkład partnerów projektu EURE w usprawnienie polityki miejskiej

**Interreg
Europe**

European Union | European Regional Development Fund

Maj 2021

Wsparcie małych, średnich i peryferyjnych miast

Policentryzm jako główny element polityki miejskiej i polityki spójności

Od miejskiego do bardziej ludzkiego życia

SPIS TREŚCI

1. Tło i cel raportu.....	1
2. Cel partnerów projektu EURE.....	2
3. Rekomendacje partnerów projektu EURE	3

Niniejszy raport odzwierciedla stanowisko autora i autor ponosi wyłączną odpowiedzialność za treść niniejszego dokumentu. Ani instytucje programowe ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji w nim zawartych.

Więcej informacji o projekcie Interreg Europa EURE na stronie: www.interregeurope.eu/eure

Raport dotyczący stanowiska małych, średnich i peryferyjnych miast w zakresie priorytetów polityki miejskiej - Wsparcie techniczne głównych wniosków i rekomendacji

Opracował zespół ekspertów partnerów EURE:

Nazwisko	Imię	Partner EURE
• Prado	Martin	
• Palma-Andres	José	
• Cabanas	Marta	Eixo Atlântico
• Peña Penabad	José	
• Soeiro	José	
• Bressan	Massimo	ASEV
• Lakatos	Simina	
• Cirstoiu	Alexandra Andrea	Municipiul Alba Iulia
• Skwarek	Dorota	
• Brzozowy	Andrzej	Województwo Lubelskie
• Krzyżanowska - Orlik	Anna	
• Brejchová	Eva	
• Kubicková	Markéta	Departament Koordynacji Projektów UE miasta Pilzno
• Syrovátková	Veronica	
• Malekkidou	Eleni	Agencja Rozwoju Nikozji (ANEL) CY
• Lembo	Francesco	
• Lisai	Serena	ACR+ - Stowarzyszenie miast i regionów na rzecz zrównoważonego zarządzania zasobami
• Aleksic	Danko	
• Dubois	Gwenaelle	
• Oliveira	Adeline	Atlantic Cities
• Skudra	Sabine	Urząd Miasta Ryga - Departament Rozwoju Miasta

1. Tło i cel raportu

Podczas spotkania inauguracyjnego, które odbyło się w Santiago de Compostela (Hiszpania) 11 lipca 2019 roku partnerzy projektu EURE, finansowanego przez Interreg Europe, podjęli decyzję o opracowaniu dwóch dodatkowych raportów jako dodatkowego produktu w ramach projektu. Jednym z tych dwóch dokumentów jest **raport dotyczący pozycji małych, średnich i peryferyjnych miast w zakresie priorytetów polityki miejskiej**.

Byłby to prosty dokument do opracowania przez ekspertów podczas pracy nad Wspólnym Raportem¹ oraz Raportami Regionalnymi dot. Stanu Realizacji Projektu, stanowiący owoc regularnych spotkań. Końcowy rozdział tego raportu zawierałby poczynione „Ustalenia i rekomendacje”. Dokument ten **byłby skierowany do decydentów politycznych** celem jego analizy i opierałby się na wiedzy, doświadczeniu i wymianie informacji pomiędzy partnerami. Zostałby opracowany przez ekspertów, natomiast jego ostateczna wersja, a zwłaszcza przesłanie polityczne, powinny zostać zatwierdzone przez członków Komitetu Sterującego EURE.

Na potrzeby opracowania tego raportu, partnerzy przeanalizowali ewentualną rolę swoich miast w definiowaniu europejskiej polityki miejskiej, a także wpływ europejskiej polityki miejskiej na te miasta. Nadrzędnym pytaniem, na które próbowali odpowiedzieć partnerzy projektu, jest jak postrzegają swoją reprezentację na szczeblu europejskim oraz w różnorodnych komitetach, programach i priorytetach. Należy pamiętać, że wyzwanie demograficzne, przed którym stoi obecnie Europa, jest szczególnie związane z obszarami o niskiej gęstości zaludnienia, na których te małe, średnie i peryferyjne miasta mogą odgrywać główną rolę w zakresie usług publicznych dla mieszkańców. Czy ta rola jest brana pod uwagę?

Głównym pytaniem, na które należy odpowiedzieć, jest jak **zwiększyć obecność małych, średnich i peryferyjnych miast w definiowaniu Europejskiej Polityki Miejskiej** oraz ich uczestnictwo w funduszach przeznaczanych przez przyszły odpowiednik Artykułu 7 Rozporządzenia EFRR na politykę miejską, aby zapewnić, że jej cele nadrzędne odpowiadają także na ich potrzeby?

Małe, średnie i peryferyjne miasta dysponują zazwyczaj mniejszymi zasobami gospodarczymi niż te większe. Zwykle ich populacja starzeje się (ponieważ młodzi ludzie przenoszą się do dużych miast, które oferują atrakcyjniejsze możliwości zatrudnienia) i w związku z tym ma rosnące potrzeby ze strony służb publicznych. Niemniej jednak, małe miasta (liczące mniej niż 50 000 mieszkańców) nie kwalifikują się do otrzymania wsparcia ze środków pochodzących z artykułu 8 Rozporządzenia EFRR (Innowacyjne działania w miastach). Środki przyznane na mocy art. 7 Rozporządzenia EFRR na politykę miejską **są obecnie kierowane w głównej mierze do dużych miast, podczas gdy mniejsze nie mają do nich dostępu** (choć niektórym krajom, takim jak

¹ Dla lepszej i zrównoważonej jakości życia w miastach europejskich – Wspólny Raport EURE dotyczący sposobu wykorzystania środków przyznanych na mocy art. 7 rozporządzenia EFRR na rozwój polityki miejskiej oraz możliwości jej usprawnienia

Hiszpania, udało się znaleźć opcje włączenia mniejszych miast pod pewnymi określonymi warunkami). Niniejszy dokument powinien dostarczyć wskazówek dotyczących **przyszłej roli małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu priorytetów polityki miejskiej oraz funduszy EFRR**. Na przykład, w programie na lata 2021-2027 władze Lubelszczyzny zamierzają objąć instrumentem ZIT 16 Miejskich Obszarów Funkcjonalnych małych i średnich miast.

Raport dotyczący stanowiska małych, średnich i peryferyjnych miast w odniesieniu do priorytetów polityki miejskiej jest podzielony na dwie publikacje, uzupełniające się, aczkolwiek odrębne:

- Dokument podsumowujący z głównymi wnioskami i rekomendacjami partnerów projektu EURE, zorganizowany i przeznaczony dla tworzących politykę miejską, oraz
- Raport, również syntetyczny, opisujący wsparcie techniczne dla głównych wniosków i rekomendacji.

2. Cel partnerów projektu EURE

Europa posiada wiele małych, średnich i dużych miast. Jako część policentrycznego systemu miejskiego, są to obszary funkcjonalne o różnym potencjale i wyzwaniach. Miasta europejskie to coś więcej niż miejsca o gęstej zabudowie; umożliwiają one także interakcję kulturową, społeczną, ekologiczną i gospodarczą. Większość miast to wyjątkowe, historycznie zakorzenione ośrodki o niezwyklej wartości kulturowej, kształtujące dziedzictwo miejskie Europy i tożsamość jej mieszkańców. Kultura stanowi zatem podstawę zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, w tym ochrony i rozwoju dziedzictwa architektonicznego i innego dziedzictwa kulturowego.

Miasta to ośrodki pluralizmu, kreatywności i solidarności.

Nowa Karta Lipska

Według badania zatytułowanego „Cities in the World” (*Miasta świata*), opracowanego wspólnie przez OECD i Komisję Europejską, populacja mieszkająca w miastach powyżej 50 000 mieszkańców wzrosła ponad dwukrotnie w ciągu ostatnich 40 lat, z 1,5 miliarda w 1975 roku do 3,5 miliarda w 2015 roku. Przewiduje się, że do 2050 roku liczba ta osiągnie 5 miliardów.

24,2% ludności w Europie mieszka w małych, średnich i peryferyjnych miastach liczących od 5 000 do 50 000 mieszkańców. Łączna liczba takich miast w Europie to 8 350. Miasta te odgrywają ważną rolę gospodarczą i społeczną jako ośrodki zatrudnienia, usług publicznych i prywatnych, lokalne węzły transportowe, a także lokalne i regionalne ośrodki tworzenia wiedzy, innowacji i infrastruktury dla dużej części populacji europejskiej.

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

Unia Europejska nie posiada prawdziwej wspólnej polityki miejskiej. Dzięki artykułowi 7 aktualnie obowiązującego Rozporządzenia EFRR, Europejska Agenda Miejska oraz Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne zmniejszyły to przeoczenie i dzięki niemu Komisja starała się promować logiczne modele dla wspólnego podejścia.

Agenda miejska dla UE uznaje, że obszary miejskie, niezależnie od ich wielkości, mogą pobudzać wzrost, tworzyć miejsca pracy dla obywateli i zwiększać konkurencyjność Europy w zglobalizowanej gospodarce. UE nie posiada konkretnej polityki dla małych i średnich miast, których w zasadzie nie dotyczą artykuły 7 i 8 EFRR (w szczególności dla tych najmniejszych).

Partnerzy Projektu EURE postanowili przygotować Raport dotyczący stanowiska małych, średnich i peryferyjnych miast w zakresie priorytetów polityki miejskiej, w tym ich wkładu w opracowanie koncepcji, które mają zostać zaakceptowane przez Agendę Miejską dla UE i Eurostat.

Partnerstwo projektu EURE obejmuje miasta z różnych państw członkowskich UE o różnych typach organizacji administracyjnej na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Ich wspólny typ organizacji opiera się na poziomach gminy i miasta.

W oparciu o konkretne doświadczenia, partnerzy projektu EURE przyczyniają się do zwiększenia obecności małych, średnich i peryferyjnych miast w definiowaniu Europejskiej Polityki Miejskiej.

3. Rekomendacje partnerów projektu EURE

Dążąc do zwiększenia obecności małych i średnich miast w definiowaniu Europejskiej Polityki Miejskiej oraz ich udziału w funduszach przyznanych na mocy przyszłego równoważnego Artykułu 7 Rozporządzenia EFRR, Partnerzy projektu EURE rekomendują:

01. Promowanie skutecznego udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w polityce miejskiej UE w celu wzmocnienia policentryzmu, a także właściwe zdefiniowanie tych miast, w zależności od terytorium, na którym się znajdują;
02. Wzmocnienie publicznego i społecznego udziału administracji lokalnej w projektowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie strategii miejskich i ogólnie polityki miejskiej;
03. Zrównoważony i zintegrowany rozwój miast wymaga stopniowego uwzględniania funkcjonalnych obszarów miejskich i policentrycznych systemów miejskich;
04. Promowanie większego zaangażowania państw członkowskich w polityczną i finansową decentralizację administracji lokalnej;
05. Nadanie większego znaczenia planowaniu strategicznemu w opracowywaniu instrumentów programowych na potrzeby realizacji polityki miejskiej i ogólnie inwestycji publicznych;

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

06. Promowanie grupowania terytorialnego i tematycznego miast i podmiotów w celu wspólnego opracowywania polityk zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich poprzez zintegrowane strategie terytorialne;
07. W celu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, miejskie obszary funkcjonalne mogą i powinny przekraczać granice administracyjne, organizując się wokół różnych funkcji miejskich, policentrycznych systemów terytorialnych i szerszych relacji terytorialnych;
08. Umożliwienie budowania potencjału zdecentralizowanych władz i uproszczenia zarządzania EFRR oraz zapewnienie zwiększenia środków EFRR przeznaczonych na politykę miejską;
09. Gospodarka o obiegu zamkniętym powinna zostać włączona do głównego nurtu Europejskiej Polityki Miejskiej na rzecz małych, średnich i peryferyjnych miast;
10. Miasta, tak jak miało to miejsce podczas pandemii COVID-19, powinny odgrywać kluczową rolę w odbudowie społeczno-gospodarczej.

Krótkie wyjaśnienie rekomendacji partnerów projektu EURE:

01. Promowanie skutecznego udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w polityce miejskiej UE w celu wzmocnienia policentryzmu, a także właściwe zdefiniowanie tych miast, w zależności od terytorium, na którym się znajdują

Model rozwoju gospodarczego, który dominował w ostatnich latach sprzyjał koncentracji ludności w dużych metropoliach i na stopniowo zmniejszanych obszarach, gdzie również skupiał się popyt na miejsca pracy wymagające wyższych kwalifikacji. Ta nadmierna koncentracja nie była pierwszą przyczyną wybuchu epidemii, ale prawdopodobnie była pierwszą przyczyną rozmiarów, jakie ta epidemia już osiągnęła.

Pod koniec tego kryzysu nie wrócimy do punktu wyjścia. Przyszły kontekst z pewnością będzie dość odmienny.

Małe, średnie i peryferyjne miasta są jedną z sił napędowych rozwoju: stymulują innowacje gospodarcze i społeczne: ułatwiają powstawanie nowych inicjatyw biznesowych, zapewniają wyposażenie i usługi, wspierają działalność rekreacyjną i kulturalną, wspierają rozpowszechnianie informacji i strategiczne skoncentrowanie gospodarki. Przewycięzenie problemu demograficznego zależy w dużej mierze od zdolności ośrodków miejskich do zwiększania zasobów i możliwości, generowania inicjatyw i działań, przyciągania i zatrzymywania ludności.

Chociaż dla celów statystycznych Eurostat określa miasto jako lokalną jednostkę administracyjną (LAU), w której większość ludności zamieszkuje w ośrodku miejskim (gęstość zaludnienia 1500 mieszkańców/km²) liczącym co najmniej 50 000 mieszkańców, nie powstała do chwili obecnej jasna definicja małego lub średniego miasta.

Jednak rzeczywistość prawna i praktyczna pokazuje, że w kilku krajach, takich jak np. Hiszpania i Francja, powinniśmy uznać za:

- Duże miasto, jednostkę LAU liczącą 20 000 mieszkańców lub więcej;
- Średnie miasto, jednostkę LAU liczącą od 10 000 do 20 000 mieszkańców;
- Małe miasto, jednostkę LAU do 10 000 mieszkańców.

Niektóre terytoria europejskie posiadają populacje nieprzekraczające 20 000 mieszkańców i nie były one w stanie uzyskać dostępu do europejskiego finansowania strategii miejskich, ale w rzeczywistości są centralnymi węzłami dla większych obszarów utworzonych przez obszary miejskie liczące ponad 20 000 mieszkańców stworzone przez system rozproszonych i niepołączonych lub przyległych komórek.

Uzasadnionym wydaje się uwzględnienie tej rzeczywistości w strategiach miejskich i umożliwienie finansowania ze środków EFRR skupiskom ludności, które same nie osiągają progu 20 000 mieszkańców. Szczególnie istotna jest rola, jaką odgrywają one jako siły napędowe dla dużych obszarów wiejskich oraz ich znaczenie w dostarczaniu tym obszarom sprzętu, infrastruktury i usług, które zapobiegają wyludnianiu się tych obszarów. Ta rzeczywistość nie powinna być pomijana w procesie tworzenia strategii.

W tym kontekście konieczne jest zdefiniowanie ram pojęciowych małych i średnich miast w oparciu o terytorium, na którym się znajdują oraz ich organizację administracyjną. Biorąc pod uwagę heterogeniczność Europy, nie mogło być mowy o powstaniu jednego pojęcia.

Zastosowanie osi miejskiej EFRR powinno umożliwiać rozróżnienie tych specyficznych warunków miejskich, np. między średnimi, małymi miastami i obszarami metropolitalnymi, gdzie rozwiązania nie mogą być takie same.

02. Wzmocnienie publicznego i społecznego udziału administracji lokalnej w projektowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie strategii miejskich i ogólnie polityki miejskiej

Polityka miejska jest obecnie jedną z głównych odpowiedzi Polityki Spójności na rzecz harmonijnego rozwoju terytoriów europejskich. Nie można jej jednak postrzegać jako polityki skierowanej wyłącznie do dużych metropolii i obszarów metropolitalnych. Odpowiednia stymulacja dla systemu miejskiego oprze się na stworzeniu spójnej i zdefiniowanej sieci małych i pośrednich miast, która, choć marginalna w stosunku do głównych obszarów metropolitalnych, stanowi istotną sieć zapewniającą terytoriom elastyczność oraz dynamikę gospodarczą i społeczną.

Należy zapewnić skuteczność udziału miast i ich grup w opracowywaniu i monitorowaniu różnych programów europejskich na poziomie krajowym, w szczególności tych dotyczących nowego okresu finansowania i zdrowia miast, również w odniesieniu do strategii miejskich.

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

Należy podjąć dalsze kroki w celu wzmocnienia roli obywateli i podmiotów lokalnych w opracowywaniu zrównoważonej polityki miejskiej i zawartej w niej strategii oraz na wszystkich etapach jej realizacji. Powinno się to odbywać dwutorowo: na poziomie obszaru miejskiego jako całości oraz na poziomie obszaru wyszczególnionego, na którym realizowane są działania tak, aby zaangażować sąsiednią ludność oraz działaczy lokalnych.

Pożądanym byłoby wyartykułowanie jasnej woli przekazania informacji na temat polityki miejskiej i jej wpływu ogółowi ludności i całej społeczności, a nie tylko ekspertom w tej dziedzinie.

Udział społeczeństwa, w szczególności w tym, co dotyczy samorządu lokalnego, jest nieodzownym elementem nowoczesnego demokratycznego świata. Ludzie z definicji są celem wszelkich działań podejmowanych w ich imieniu, i dlatego samorząd lokalny powinien zasięgać ich opinii podejmując każdą istotną decyzję, w szczególności dotyczącą strategii polityki miejskiej czy też planowania, monitorowania i oceny projektów, w drodze zapytań i/lub systematycznych konsultacji za pośrednictwem odpowiednich struktur lokalnych.

03. Zrównoważony i zintegrowany rozwój miast wymaga stopniowego uwzględniania funkcjonalnych obszarów miejskich i policentrycznych systemów miejskich

Te „nowe” terytoria miejskie mają zwykle podobne problemy i dlatego powinno skłaniać się ku projektowaniu i promowaniu wspólnych strategii rozwoju miejskiego do takiego stopnia, w jakim lokalny zrównoważony rozwój będzie polegać na zdolności planowania wspólnych działań angażujących różne podmioty na wyrównaną lub zróżnicowaną skalę.

Miasta liczące 20 000 lub mniej mieszkańców, stanowiące węzły dla dużych obszarów wiejskich, powinny mieć możliwość tworzenia funkcjonalnego obszaru miejskiego lub stanowienia części przerywanej, wielośrodkowej sieci, aby uzyskać bezpośredni dostęp do europejskich funduszy miejskich i krajowych planów Funduszu Spójności dla polityki miejskich.

Następny okres i program powinny przyspieszyć włączenie koncepcji funkcjonalnych obszarów miejskich, ze szczególnym uwzględnieniem zespołów metropolitalnych, policentryzmu mniejszych ośrodków i obszarów przejściowych pomiędzy wsią i miastem.

Większą uwagę należy zwrócić na relacje miasta z otaczającym go obszarem wiejskim. Relacje wieś-miasto powinny być uwzględniane w definiowaniu polityk zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Ekspansja urbanistyczna doprowadziła do rozwoju obszarów, w których tkanka miejska i wiejska przenikają się. Coraz trudniej jest wskazać różnice społeczne i funkcjonalne między życiem w mieście a życiem na wsi, i dlatego niełatwo jest wytyczyć wyraźną granicę między obszarami miejskimi i wiejskimi. Obszary miejskie i wiejskie muszą współpracować, aby przyczynić się do zrównoważonego rozwoju terytorialnego.

Stworzenie mechanizmów normatywnych, organizacyjnych i finansowych na wszystkich poziomach jest warunkiem wstępnym włączenia i rozwoju nowych obszarów funkcjonalnych z wyraźnym udziałem miast i gmin.

04. Promowanie większego zaangażowania państw członkowskich w polityczną i finansową decentralizację administracji lokalnej

Wyjście z obecnego kryzysu wymaga reakcji i sprawności procesu decyzyjnego. Instytucje europejskie zdołały zareagować na niespotykaną skalę, stwarzając ogromne szanse na podejmowanie decyzji. Obecnie konieczne jest określenie kierunku wyjścia z kryzysu.

Małe, średnie i peryferyjne miasta są zdeterminowane, aby wnieść wkład, którego jakość i poziom dorównują decyzjom Rady Europejskiej w ramach instrumentu Nowa Generacja EU i wieloletnich ram finansowych, nie ograniczając się do ubiegania się o większe środki dla swoich terytoriów. Mają one zdolność i prawo do domagania się

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

udziału i niezależności w wyborze opcji, skupiając się na potrzebie zdefiniowania nowej polityki publicznej z perspektywy terytoriów jako funkcjonalnej całości.

Na gminy są systematycznie nakładane nowe obowiązki i zadania w odpowiedzi na żądania, niepewność i oczekiwania obywateli, które wykraczają daleko poza ich tradycyjne obszary interwencji. Te nowe rozszerzone ramy żądań są wynikiem rosnącego kapitału zaufania obywateli.

Szerzącej się epidemii towarzyszyła fala populizmu, ponieważ populizm żywi się niepewnością obywateli i rosnącymi nierównościami. Oprócz trwającego kryzysu, musimy walczyć z brakiem bezpieczeństwa i równości. Małe i średnie miasta oraz ich władze są szczególnie dobrze przygotowane do tego zadania ze względu na ich bliskość, skalę reakcji, a zwłaszcza obdarzenie zaufaniem obywateli.

Konsekwentnie małe, średnie i peryferyjne miasta mogą wymagać współpracy między miastami, między różnymi szczeblami administracji publicznej, państwowej, regionalnej i lokalnej oraz postulować współpracę z firmami. Aby być skuteczną, nowa polityka publiczna mająca na celu wyjście z kryzysu może być zdefiniowana tylko na tym wielopoziomowym fundamencie współpracy i zarządzania.

W związku z powyższym, małe, średnie i peryferyjne miasta muszą aktywnie i od samego początku uczestniczyć w definiowaniu polityki publicznej w zakresie reagowania na skutki obecnego kryzysu, oraz instrumentów finansowych koniecznych do jej realizacji.

Następne programy mogą istotnie pomóc w niezbędnym wzmocnieniu pozycji miast. Co oczywiste, niezbędna jest generalna zmiana polityki i relacji z administracją lokalną, dająca im odpowiednie uprawnienia i budżet oraz wymagająca mniejszej ochrony ze strony centralnych agencji rządowych, które w obecnym programie sprawują zbyt ścisłą kontrolę nad podmiotami lokalnymi.

Należy zatem pogłębić dążenie do wielopoziomowego sprawowania rządów, zarówno na poziomie pionowym jak i poziomym, a także europejskim i krajowym, w celu jasnego zdefiniowania ról i kompetencji różnych szczebli zarządzania zaangażowanych w politykę miejską.

05. Nadanie większego znaczenia planowaniu strategicznemu w opracowywaniu instrumentów programowych na potrzeby realizacji polityki miejskiej i ogólnie inwestycji publicznych

Odpowiedź na kryzys społeczny i gospodarczy powinna mieć charakter innowacyjny, ponieważ zwykłe narzędzia wspierające utrzymanie miejsc pracy najprawdopodobniej nie będą wystarczająco skuteczne.

Ludzie, rodziny i firmy zostały zmuszone do uwzględnienia i zapewnienia możliwości mobilności poprzez technologię. Aby utrzymać relacje handlowe, mieć dostęp do usług publicznych i prywatnych, a nawet aby podtrzymywać relacje społeczne niezbędna stała się możliwość kontynuowania pracy z domu.

Cyfryzacja była już wpisana w agendę miejską, a izolacja jedynie przyspieszyła dynamikę tego procesu. Telepraca nabrała niewyobrażalnego rozmachu zaledwie kilka miesięcy temu. Zmiana ta otwiera nowe perspektywy dla terytoriów peryferyjnych w gospodarce scyfryzowanej opartej na wiedzy i wysokim wykształceniu.

Technologie cyfrowe, zwłaszcza sztuczna inteligencja, zmieniają świat w niespotykanym dotąd tempie. Technologie te zmieniły nasz sposób komunikowania się, zarówno w pracy jak i poza nią. Zmieniły nasze społeczeństwa i gospodarki.

Należy jasno określić znaczenie zintegrowanego planowania strategicznego w dziedzinie polityki zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz znaczenie opracowania dokumentów tożsamych z programami miejskimi na wszystkich szczeblach administracji i zarządzania.

Nowe programy rozwoju obszarów miejskich i agendy lokalne powinny być dostosowane do Agendy 2030 i jej celów zrównoważonego rozwoju (SDG), w szczególności celu 11, a także do COP21, Nowej Agendy Miejskiej, strategii Europejskiego Zielonego Ładu i Paktu Paryskiego, Europejskiego Filaru Praw Socjalnych, Porozumienia Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii czy Ram Odniesienia dla Zrównoważonego Rozwoju Miast oraz innych międzynarodowych dokumentów odniesienia.

Należy dołożyć starań, aby strategie były bardziej zorientowane na miasto, a nie na wspólne zarządzanie. Powinny one być częściowym lub całkowitym wyrazem wspólnego i partycypacyjnego podejścia, a nie sumą działań koniunkturalnych zgodnych z wolą aktualnej administracji rządowej. Strategia powinna nieco szerzej obejmować administrację miejską, i różnić się od projektów objętych finansowaniem.

06. Promowanie grupowania terytorialnego i tematycznego miast i podmiotów w celu wspólnego opracowywania polityk zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich poprzez zintegrowane strategie terytorialne

Relacje między administracją centralną, regionalną i lokalną oraz między miastami powinny opierać się na duchu i procedurze współpracy, określając autentyczną współodpowiedzialność między administracjami, poszanowanie dla administracji lokalnej, bez rady miejskiej będącej przestrzenią konfrontacji między administracjami. Polityka miejska i sektorowa dotycząca miast musi być zawsze uzgadniana z lokalną administracją.

Pożądane byłoby włączenie strategii sektorowych do polityk miejskich, które nie są tylko miejskie, jeśli miasta odgrywają znaczącą rolę w ich osiągnięciu i realizacji. Aspekty takie jak odpady, energia, transport itp. powinny być uwzględnione w politykach sektorowych, które należy wyraźniej włączyć w politykę miejską.

07. W celu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, miejskie obszary funkcjonalne mogą i powinny przekraczać granice administracyjne, organizując się wokół różnych funkcji miejskich, policentrycznych systemów terytorialnych i szerszych relacji terytorialnych

Należy docenić i wykorzystać udoskonaloną definicję pojęcia obszaru miejskiego i władz miejskich, aby umożliwić szersze i bardziej elastyczne interwencje. Należy dążyć do bardziej elastycznej i służącej włączeniu społecznemu koncepcji „obszaru miejskiego”.

Pojęcie obszaru miejskiego należy uzupełnić o pojęcie policentrycznych sieci miejskich. Dążenie do większego policentryzmu na poziomie krajowym i europejskim może promować strategię współpracy i strategię sieci międzymiastowych na rzecz bardziej sprawiedliwego rozwoju regionalnego.

Promowanie instytucjonalnej współzależności władz miejskich w celu dzielenia się nowymi pomysłami na rozwój miast, nowymi modelami miejskimi, pomysłami na odbudowę sąsiedztwa, dobrymi praktykami, wiedzą, kulturą organizacyjną, sposobami rozwiązywania problemów itp. Wspólnoty praktyk i sieci wspierające wymianę między podmiotami miejskimi mogą ułatwić tę funkcję, tak jak na przykład istniejąca Sieć Rozwoju Miejskiego.

08. Umożliwienie budowania potencjału zdecentralizowanych władz i uproszczenia zarządzania EFRR oraz zapewnienie zwiększenia środków EFRR przeznaczonych na politykę miejską

W celu przyspieszenia realizacji okresu programowania 2021-27 pożądane byłoby dysponowanie trybem zarządzania relacjami między administracjami oraz niezbędnymi narzędziami IT, które umożliwiają efektywne wykorzystanie czasu i stanowią gwarancję wiedzy i dialogu pomiędzy różnymi administracjami. Narzędzia te powinny być zaprojektowane z wyprzedzeniem i stosowane przez cały cykl życia programu.

Należy poczynić dalsze kroki w celu uproszczenia zarządzania, które umożliwi szybszą realizację i większą swobodę organów zarządzających w stosunku do organów pośredniczących. Obecny okres programowania jest niezwykle biurokratyczny w swoim charakterze. Dużo czasu i wysiłku marnuje się na biurokrację i wewnętrzne procesowanie, co jest jedną z przyczyn niskiego poziomu wdrażania obecnego programu.

Należy ułatwiać i zwiększać bezpośrednie finansowanie europejskie/krajowe na rzecz miast poprzez przekazywanie odpowiedzialności władzom lokalnym na obszarach o

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

wyraźnie miejskim charakterze lub obszarach związanych z Europejskim Zielonym Ładem.

Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021-27, Program Reform Strukturalnych i Unijny Plan Naprawczy powinny zapewnić zwiększenie środków przeznaczonych na politykę miejską.

Wzmocnienie roli tych funduszy, wzmocnienie pozycji władz lokalnych przez UE i państwa członkowskie oraz uznanie ich pracy na rzecz przyjmowania obywateli będzie kluczem do ożywienia społeczno-gospodarczego Europy, które musi być jasno wyrażone i uwzględnione w przyszłych programach rozwoju obszarów miejskich. Początkowo Komisja proponowała co najmniej 6% EFRR dla obszarów miejskich, a następnie Parlament, Rada i Komisja uzgodniły, że liczba ta powinna wynosić co najmniej 8%. Dlaczego nie zwiększyć tej liczby, jak ma to już miejsce w politykach kilku państw członkowskich na lata 2014-2020?

09. Gospodarka o obiegu zamkniętym powinna zostać włączona do głównego nurtu Europejskiej Polityki Miejskiej na rzecz małych, średnich i peryferyjnych miast

Władze lokalne i regionalne (LRA) są kluczowymi podmiotami rozwoju działalności o obiegu zamkniętym, z podkreśleniem, że wiele europejskich władz lokalnych i regionalnych było pionierami w przejściu na gospodarkę o obiegu zamkniętym (GOZ).

Władze lokalne i regionalne zastosowały różnorakie podejścia do budowy gospodarki GOZ i realizując te podejścia stanęły przed kilkoma wspólnymi wyzwaniami, które są szczególnie związane z potrzebą budowania wiedzy i zdolności technicznych, a także z potrzebą dostępu do środków finansowych.

Europejski Komitet Regionów rekomenduje następujące możliwe działania, aby przyczynić się do włączenia gospodarki GOZ do głównego nurtu europejskiej polityki miejskiej dla małych, średnich i peryferyjnych miast²:

1. Zintegrowane pomiary celów GOZ i zintegrowanie działań zapobiegających gromadzeniu odpadów z działaniami dotyczącymi mitygowania skutków zmiany klimatu.

Istnieje możliwość połączenia celów zrównoważonego zarządzania zasobami zdecentralizowanych władz z planami przystosowania się do zmian klimatu i ich łagodzenia. Gospodarka GOZ dysponuje ogromnym potencjałem w zakresie łagodzenia wpływu wytworów cywilizacji poprzez zapobieganie wytwarzaniu odpadów, wydłużanie żywotności produktów i zamykanie cyklu produkcji materiałów. Europejskie miasta i regiony mogą przyczynić się do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla w UE w kilku kluczowych sektorach poprzez realizację ambitnych, ale wykonalnych działań.

2. Współpraca między służbami i zintegrowane podejście. Przekrojowy charakter lokalnych strategii GOZ powinien opierać się na zaangażowaniu kilku departamentów działających na rzecz polityki. Aby do stołu zasiadły odpowiednie wydziały administracji publicznej na szczeblu lokalnym lub regionalnym, w szczególności te odpowiedzialne za środowisko i odpady, wzrost gospodarczy, planowanie urbanistyczne, edukację i zatrudnienie, badania i innowacje, potrzebne jest integracyjne zarządzanie wewnętrzne i współpraca między służbami.
3. Silniejsze powiązanie ze strategiami inteligentnej specjalizacji. Inteligentna specjalizacja charakteryzuje się identyfikacją strategicznych obszarów interwencji zarówno w oparciu o analizę mocnych stron i potencjałów gospodarki, jak i zaangażowanie interesariuszy. Dzięki temu partnerskiemu i oddolnemu

² "The Local and Regional Dimension in the New Circular Economy Action Plan", CoR Commission for the Environment, Climate Change and Energy. Materiał dostępny pod adresem: <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/Local%20and%20regional%20dimension%20of%20the%20CEAP.pdf>

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

podejściu strategii inteligentnej specjalizacji (S3) łączą władze lokalne, środowisko akademickie, sfery biznesowe i społeczeństwo obywatelskie, pracując nad rozwojem i wdrażaniem długoterminowych strategii wzrostu wspieranych przez fundusze UE.

4. Silniejsze powiązanie z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi UE. Polityki spójności, jak również strategii S3, oferują ramy polityki dla zintegrowanego rozwoju regionalnego, koncentrując się na szczególnych mocnych stronach każdego regionu w celu zapewnienia gospodarki o obiegu zamkniętym. Proponowane pomysły, które zostaną uwzględnione w ramach prawnych po 2020 roku: promowanie ekoprojektu poprzez inwestowanie w badania naukowe i innowacje oraz w budowanie zdolności w zakresie kompetencji dotyczących produktów/usług o obiegu zamkniętym; dzielenie się modelami i zmiana wzorców konsumpcji, gospodarka oparta na współpracy, a także modele biznesowe o obiegu zamkniętym; oraz promowanie tworzenia zintegrowanych strategii terytorialnych, które uwzględniają wymiar gospodarki o obiegu zamkniętym dla wszystkich zdecentralizowanych władz w zrównoważonym zarządzaniu zasobami. Rozwiązań nie trzeba szukać daleko. Wiele z tych koncepcji zostało już wdrożonych przez zdecentralizowane władze w całej Europie.
5. Wzmocnione krótkie i lokalne łańcuchy wartości. Gospodarka obiegu zamkniętego i lokalizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju (CZR) będą w coraz większym stopniu zintegrowane ze strategiami i politykami rozwoju obszarów miejskich na rzecz zachowania elastyczności miast, odpowiedniego poziomu produktywności, włączenia społecznego i środowiska.

10. Miasta, tak jak miało to miejsce podczas pandemii COVID-19, powinny odgrywać kluczową rolę w odbudowie społeczno-gospodarczej

Kryzys ten był początkowo kryzysem dotyczącym zdrowia publicznego, ale strach doprowadził do kryzysu wartości, stylu życia i odporności społecznej, co wywołało głęboki kryzys o przytłaczających skutkach i generuje to, co jest już klasyfikowane jako wielki kryzys gospodarczy doświadczany przez obecne pokolenia.

Uwydatniły się nierówności społeczne i gospodarcze. Jest to pandemia, która ma wyraźnie asymetryczne rozłożenie szkód i utrudnień na mapach małej i dużej skali.

Istnieje obecnie powszechne poczucie demograficznego problemu starzejącego się społeczeństwa oraz niewystarczalności i kruchości struktur społecznych wspierających osoby starsze.

Na małe, średnie i peryferyjne miasta są systematycznie nakładane nowe obowiązki i zadania w odpowiedzi na żądania, niepewności i oczekiwania obywateli, które wykraczają daleko poza ich tradycyjne obszary interwencji. Te nowe rozszerzone ramy żądań są wynikiem kapitału zaufania, jakim obdarzają je obywatele.

Zwiększenie udziału małych, średnich i peryferyjnych miast w określaniu Europejskiej Polityki Miejskiej

W związku z tym, zdecentralizowane władze powinny aktywnie i od samego początku uczestniczyć w definiowaniu publicznej polityki adresowania skutków obecnego kryzysu, oraz instrumentów finansowych koniecznych do jej realizacji, jak wyraźnie wskazano w najnowszym raporcie UN-HABITAT: "Cities and Pandemics: Towards a more just, green and healthy future". (*Miasta i pandemie: w kierunku bardziej sprawiedliwej, zielonej i zdrowej przyszłości*).
